

Konjunkturutviklingen i Norge

De reviderte tallene i kvartalsvis nasjonalregnskap (KNR), som ble presentert tidligere i desember 2006, viser at veksten i norsk økonomi de siste årene har vært enda sterkere enn tidligere beregnet. En del av økningen i vekstanslagene skyldes endringer i nasjonalregnskapssystemet som omtales i mer detalj i en egen artikkel i dette nummeret av Økonomiske analyser. Men selv etter at man skjønnsmessig forsøker å justere for definisjonsforskjellene, er inntrykket nå at konjunkturoppgangen i norsk økonomi ser ut til å ha vært sterkere enn KNR-tallene tidligere viste. Dette bildet stemmer også godt med et inntrykk av økende press i økonomien når man ser på den sterke nedgan-

gen i arbeidsledigheten gjennom 2005 og 2006. Vekst-ratene for bruttonasjonalprodukt (BNP) i Fastlands-Norge er nå om lag et halvt prosentpoeng høyere både i 2004 og 2005 enn tidligere anslått, og også vekst-raten for første halvår 2006 er oppjustert med et halvt prosentpoeng. Veksttakten i BNP Fastlands-Norge har vært vel 4 prosent regnet på årsbasis, og tallene for tredje kvartal 2006 viser ikke klare tegn til avdemping i veksttakten. 2006 ser derfor ut til å bli det tredje året på rad med en vekst i BNP Fastlands-Norge på over 4 prosent. Vi må tilbake til forrige høykonjunktur i andre halvdel av 1990-tallet for å finne tilsvarende utvikling.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2004-2006. Vekst fra forrige periode. Prosent

	2004	2005	Sesongjustert			
			05.4	06.1	06.2	06.3
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mv.	5,6	3,3	-0,4	1,9	1,4	0,7
Konsum i offentlig forvaltning	1,5	1,8	0,3	0,7	0,2	-0,1
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	10,2	11,2	12,6	-7,4	6,2	0,1
Fastlands-Norge	9,3	9,2	9,3	-5,4	7,7	-3,8
Utvinning og rørtransport	10,2	19,3	14,6	-13,3	5,1	8,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	5,0	3,9	1,4	0,2	2,2	-0,3
Eksport	1,1	0,6	-0,2	-0,5	0,9	-0,5
Råolje og naturgass	-0,5	-5,0	-2,7	0,0	-3,4	0,1
Tradisjonelle varer	3,4	5,2	2,3	-0,1	1,7	1,4
Import	8,8	8,6	3,2	-0,7	3,8	0,4
Tradisjonelle varer	10,9	8,2	0,3	3,1	1,2	1,1
Bruttonasjonalprodukt	3,9	2,4	0,1	0,7	0,5	1,3
Fastlands-Norge	4,4	4,1	1,2	0,9	1,1	0,9
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk	1,8	1,2	0,3	0,8	0,7	0,7
Sysselsatte personer	0,5	1,0	0,4	1,1	0,9	0,7
Arbeidsstyrke ²	0,5	1,1	0,2	0,5	0,8	0,2
Arbeidsledighetsrate, nivå ³	4,5	4,6	4,5	3,9	3,8	3,3
Priser og lønninger						
Lønn per normalsårsverk ⁴	4,6	3,7	2,7	2,8	3,7	4,9
Konsumprisindeksen (KPI) ⁴	0,4	1,6	1,8	2,2	2,4	2,2
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ⁴	0,3	1,0	1,1	0,9	0,8	0,5
Eksportpriser tradisjonelle varer	8,5	4,0	1,7	4,3	3,8	1,9
Importpriser tradisjonelle varer	4,0	0,4	1,0	2,0	-0,4	1,8
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	221,6	300,8	99,2	81,8	88,5	92,5
MEMO (justerte nivåttall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	2,0	2,2	2,5	2,6	2,9	3,2
Utlånsrente, banker ⁵	4,1	3,9	4,0	4,1	4,2	4,4
Råoljepris i kroner ⁶	257,3	351,4	377,1	409,7	432,2	434,6
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	95,6	91,8	91,0	92,9	89,8	92,2
NOK per euro	8,37	8,01	7,88	8,02	7,83	8,06

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Definert som summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ifølge nasjonalregnskapet fratrukket utlendinger i utenriks sjøfart.

³ Ifølge AKU.

⁴ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁵ I slutten av perioden.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

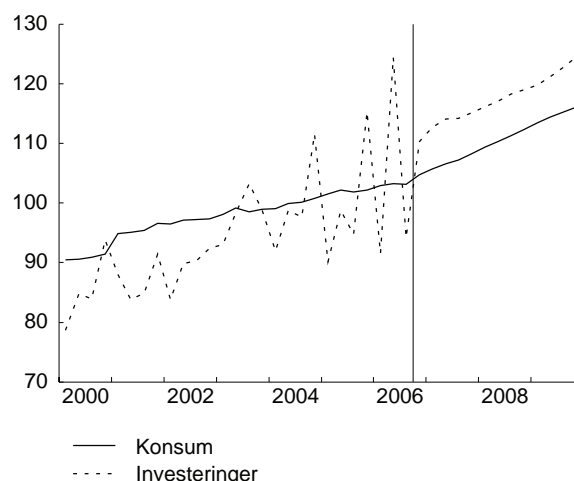
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Arbeidsledigheten målt både ved den registrerte ledigheten hos NAV og AKU-ledigheten, fortsetter å falle klart. Vi er nå nesten nede på de ledighetsnivåene vi hadde under forrige høykonjunktur. Vi tror ledigheten kan falle enda litt til, men at veksten i økonomien vil dempes framover. Dermed vil nedgangen i ledigheten trolig stoppe i løpet av 2007. Inflasjonen målt ved konsumprisindeksen (KPI) har i høst vært nær inflasjonsmålet på 2,5 prosent, men justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) er veksten knapt 1 prosent. Mens sistnevnte indikator nå er stigende, vil veksten i KPI falle framover fordi energiprisene og ikke minst strømprisen synker fra et høyt nivå. På grunn av nedgangen i elektrisitetsprisene kom ikke samlet KPI-vekst så høyt som vi anslo i vår forrige konjunkturoversikt, der anslagene var basert på terminprisene i kraftmarkedet.

Hvor vil denne konjunkturoppgangen ende? Dette spørsmålet har vi stilt oss selv gjentatte ganger de siste to årene. En måte å svare på har vært å påpeke usikkerheten mht. til noen sentrale makroøkonomiske utviklingstrekk som påvirker norsk økonomi. Den internasjonale konjunkturutviklingen har bidratt til å trekke opp tradisjonell norsk eksport. Her er det ikke volumutviklingen, men først og fremst prisutviklingen, som har vært overraskende sterk. Råvarepriser har kommet opp på høye nivåer og ikke minst holder oljeprisen seg høy. Dette har gitt god lønnsomhet i norsk næringsliv som nå bidrar til å øke lønnsveksten. De høye råoljeprisene gjør at lønnsomheten ved investeringer på norsk sokkel og andre steder i verden også er meget god. Det ser nå ut til at oljeinvesteringene kan bli en del høyere enn vi tidligere har regnet med, og oppjusteringen av oljeinvesteringene er en viktig faktor bak en oppjustering av våre vekstanslag for norsk økonomi i denne konjunkturrapporten. Det bidrar til lavere ledighet enn vi tidligere har regnet med, noe som igjen fører til at vi har oppjustert våre anslag for lønnsveksten.

Når det gjelder internasjonale økonomiske utsikter, har vi ikke endret våre anslag nevneverdig. Det ser nå ut til å være en konjunkturedgang i USA, men styrken i nedgangen er usikker. Vi legger fortsatt til grunn en moderat nedgang som ikke innebærer at amerikansk økonomi går inn i en resesjon (det vil si to påfølgende kvartaler med negativ BNP-vekst), men bare en periode med lave BNP-vekstrater, i forhold til anslått trendvekst. Med en slik utvikling i amerikansk økonomi er det lite trolig med ytterligere renteøkninger i USA. Snarere kan man regne med at sentralbanken i USA vil sette ned rentene i løpet av 2007. En slik utvikling i amerikanske renter vil redusere sannsynligheten for renteøkninger av betydning i euroområdet. Signaler fra ESB kan nå tolkes i retning av at man framover vil være litt mindre «vigilant» enn man har vært i 2006, og man skal heller ikke se helt bort fra mulighetene for lavere renter i euroområdet mot slutten av 2007 eller begynnelsen av 2008.

Offentlig forvaltning
Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

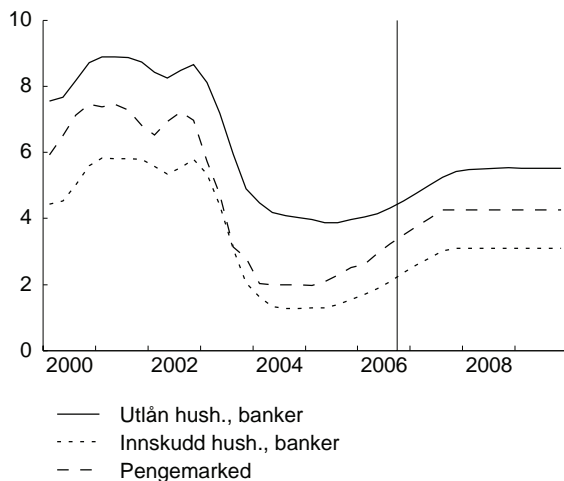
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I en slik situasjon vil Norges Bank ha vansker med å realisere sin rentebane fra siste Inflasjonsrapport. Selv om inflasjonstakten målt med KPI-JAE nå er økende, vil økningen i denne være helt avhengig av valutakursutviklingen framover. Hvis Norges Banks siste rentebane realiseres, samtidig som rentene i euroområdet ikke øker særlig fra dagens nivå, vil kronekursen mot euro antakelig styrke seg til godt under 8 kroner per euro i 2008. I så fall vil ikke veksten i KPI-JAE komme over 1,5 prosent om to-tre år i følge våre beregninger, og KPI-veksten vil kunne bli enda lavere som følge av nedgang eller lav vekst i energiprisene. Hensynet til realøkonomisk stabilitet tilsier imidlertid at Norge vil kunne være tjent med et høyere rentenivå. Selv om inntektspolitikken i noen grad kan bidra til stabiliseringspolitikken, er erfaringen fra forrige høykonjunktur at det er urealistisk å tro at den kan bidra når verken pengepolitikken eller finanspolitikken bidrar i tilstrekkelig grad til å dempe oppgangen. Dette er ikke minst tilfellet når fortsatt vekst i oljeinvesteringene er en viktig driver i konjunkturoppgangen. Når så et nytt internasjonalt oppsving i 2009 antakelig setter inn, kan det kanskje være behov for en tilstramming av den økonomiske politikken på flere områder i forhold til den banen vi presenterer her.

Finanspolitikken – moderate impulser på kort sikt større om et par år?

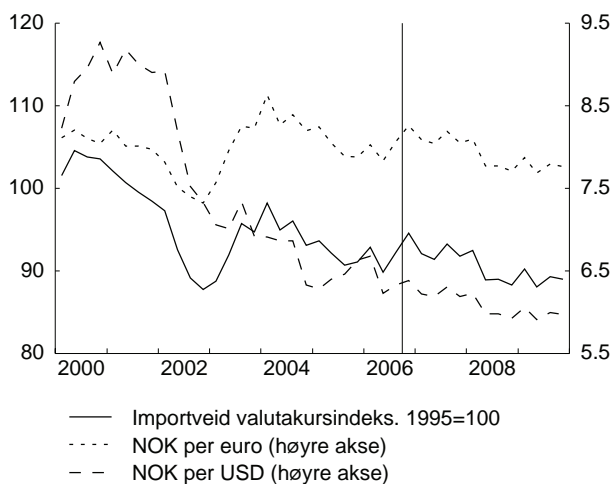
Så langt i 2006 har veksten i konsumet i offentlig forvaltning vært beskjeden og lavere enn forventet. I Nasjonalbudsjettet 2007 (NB 2007) ble veksten i konsumet anslått til 2,7 prosent fra 2005 til 2006. Med sesongjustert uendret nivå fra 3. til 4. kvartal blir veksten bare litt over 1 prosent. Selv med en sterk økning i 4. kvartal i år, slik vi legger til grunn, skal det nå mye til at veksten blir over 2 prosent på årsbasis. Bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning øker sterkt som følge av kjøp av en fregatt i 2. kvartal 2006. Vi

Norske renter Prosent

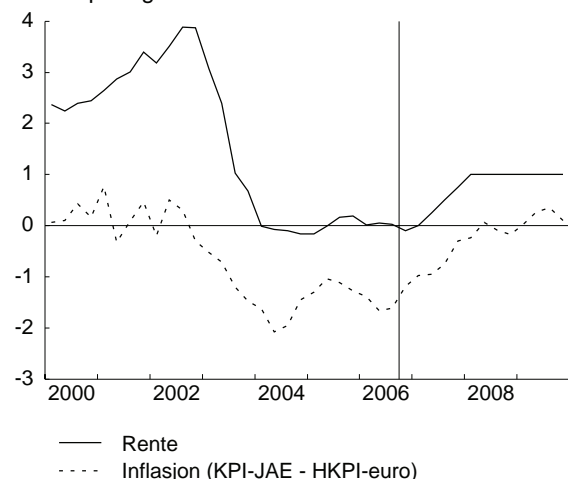
Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Valutakurser

Kilde: Norges Bank.

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og euro

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

anslår samlet investeringsvekst til vel 6 prosent, som er lavere enn tidligere anslått fordi neste fregattleveranse er utsatt.

Våre anslag for utgiftsveksten i 2007 bygger på anslagene i NB 2007. Vi antar imidlertid at siden konsumet ble litt lavere i 2006 enn budsjetttrammene tilsa, vil konsumveksten bli litt høyere i 2007 enn anslaget i NB 2007. Vi antar nå et litt høyere investeringsnivå i 2007 enn i vår forrige konjunkturrapport – i tråd med anslagene i NB 2007. Satsen for matmoms øker ytterligere med ett prosentpoeng fra neste år. Dette er lagt inn i anslagene og trekker isolert sett opp KPI-veksten med ett tiendels prosentpoeng neste år. Særvgiftene øker stort sett i tråd med anslaget for KPI-veksten i NB 2007, og denne avgiftsøkningen er også lagt inn i våre beregninger. I 2008 og 2009 har vi latt særvgiftene øke i takt med konsumprisveksten, mens skattesatser for øvrig er konstante. Vi har dermed lagt til grunn uendret skattenivå reelt sett etter 2007.

Anslagene på framtidig utvikling i Statens pensjonsfond - Utland er noe oppjustert i NB 2007 i forhold til tidligere. Vi har imidlertid lagt til grunn den samme volumveksten i de offentlige utgiftene til konsum og bruttoinvesteringer som tidligere. Disse vekstratene er om lag ett prosentpoeng høyere enn anslått trendvekst i BNP Fastlands-Norge. Dette innebærer at man utnytter om lag det finanspolitiske handlingsrommet et økende pensjonsfond muliggjør innenfor det den finanspolitiske handlingsregelen tillater. Dersom den vekstbanen vi omtaler nedenfor slår til, vil norsk økonomi befinne seg i en høykonjunktur i flere år framover. Det trekker isolert sett i retning av at finanspolitikken bør være noe strammere enn handlingsregelen tilsier, enten ved noe lavere vekst i utgiftene eller noe høyere skatter enn vi har lagt til grunn. Alternativt kan man velge å overlate til sentralbanken å stabilisere realøkonomien, men handlefriheten i rentepolitikken kan være begrenset dersom for eksempel styringsrenten i ESB ikke øker framover.

Fortsatt renteøkning

Norges Bank har fram til utgangen av november satt opp styringsrenta fire ganger i år, hver gang med 0,25 prosentpoeng til 3,25 prosent. Vi antar at styringsrenta vil bli økt med ytterligere 0,25 prosentpoeng på Norges Banks Hovedstyremøte 13. desember, slik at styringsrenta etter dette møtet vil være 3,5 prosent. I pengemarkedet er denne renteøkningen priset inn. I tillegg er det priset inn 3-4 renteøkninger fram til september neste år.

Norges Bank skal fastsette renta på bakgrunn av en avveining mellom å stabilisere inflasjonen, valutakursen, produksjonen og sysselsettingen. Det operative målet for pengepolitikken er en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 prosent. De siste års lave inflasjon kan i stor grad betraktes som resultatet av tilbudssidesjokk. Slike sjokk kan lede til både lav

Valutakursen med Norges Banks rentebane og SSBs modeller

I våre prognoser legger vi til grunn at Norges Bank øker renta med 0,25 prosentpoeng i hvert kvartal fram til og med 2. kvartal 2007, og at renta deretter holdes uendret ut 2009. Norges Bank har i sine nyeste prognoser i Inflasjonsrapport 3/2006 antatt at rentøkningene fortsetter med om lag samme hyppighet fram til slutten av 2008. Avstanden mellom renteprognoosene til Norges Bank og SSB vil da være på rundt 1¼ prosentpoeng. I en artikkel av Bjørnstad og Jansen i dette nummeret av Økonomiske analyser dokumenteres en modell for krone/euro-kursen der rente- og inflasjonsforskjellen mellom Norge og euroområdet framstår som viktige forklaringsvariabler. Modellen er en del av KVARTS, den makroøkonomiske kvartalsmodellen til SSB, og ligger til grunn for valutakursprognosene våre.

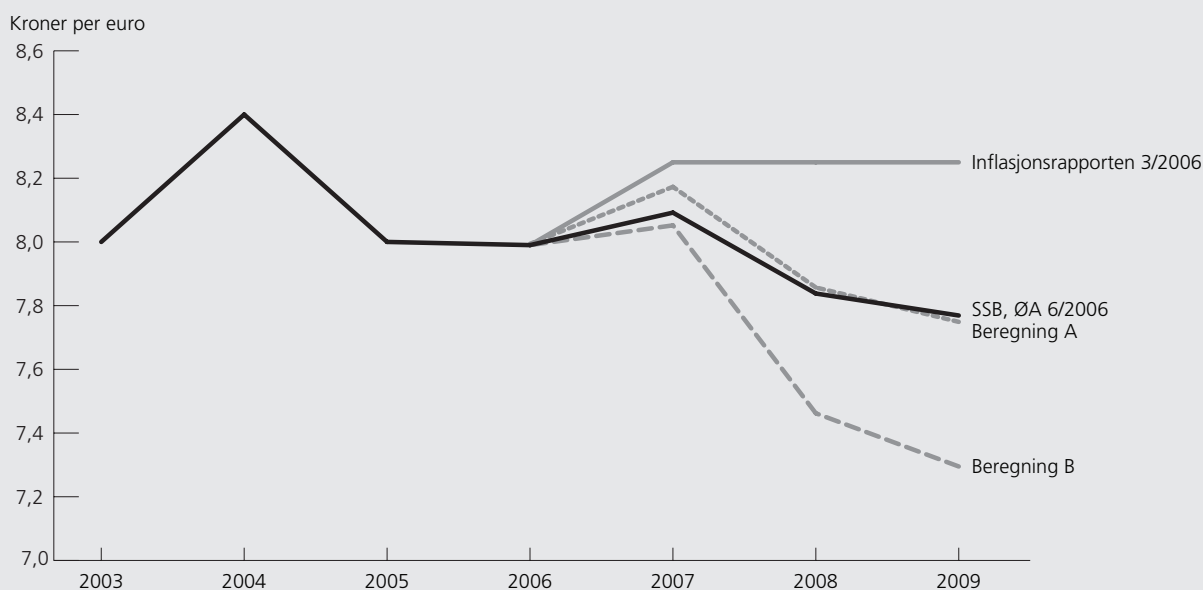
Vi viser her to beregninger som illustrerer betydningen av Norges Banks rentebane for valutakursen. I begge beregningene brukes den omtalte valutakursmodellen. I beregning A antas forklaringsvariablene å utvikle seg om lag slik Norges Banks anslår¹. I denne beregningen antas ingen tilbakevirkninger på forklaringsvariablene av endringer i valutakursen. Utviklingen i forklaringsvariablene forblir dermed som i Norges Banks prognoser uansett hvordan valutakursen utvikler seg. Dersom vår valutakursmodell beskriver utviklingen i valutakursen på en rimelig god måte, kan denne beregningen tolkes som en konsistenskontroll på Norges Banks prognoser, dvs. hvor godt samsvar det er mellom Norges Banks anslag på valutakursen og anslagene på rente- og inflasjonsforskjellen mellom Norge og euroområdet.

I beregning B benytter vi også Norges Banks rentebane for norske renter, men med utgangspunkt i vår prognosebane forøvrig. Dessuten benyttes KVARTS til å beregne tilbakevirkninger fra endringene i valutakursen på konsumprisene, som er en av forklaringsvariablene i valutakursmodellen. Konsumprisene vil dermed utvikle seg forskjellig i denne beregningen sammenlignet med i vår opprinnelige prognosebane. Beregningen kan tolkes som en beregning av konsekvensen av at Norges Bank holder fast på sin rentebane selv om norsk og internasjonal økonomi forøvrig utvikler seg konsistent med våre prognoser/modell.

Utviklingen i krone/euro-kursen i de to beregningene fram til og med 2009 er vist i figuren under, sammen med valutakursprognosen til Norges Bank og den som vi har lagt til grunn i denne konjunkturrapporten. En fallende verdi vil si at krona styrkes i forhold til euro. Norges Bank har kun gitt prognoser for importveid valutakurs, men siden de har lagt til grunn at denne forblir konstant om lag på nivået i 4. kvartal 2006, antar vi at samme utvikling gjelder for krone/euro-kursen også. I beregning A svekkes krona fra en kurs på 8,0 i 2006 til 8,2 i 2007, og styrkes deretter til 7,9 og 7,7 i henholdsvis 2008 og 2009. Med de samme prognosene forøvrig antar imidlertid Norges Bank at krone/euro-kursen holder seg om lag på 8¼ i hele prognoseperioden. Kursutviklingen i beregning A er svært lik anslagene i denne konjunkturrapporten, og illustrerer at selv om Norges Bank antar et høyere rente- og inflasjonsnivå enn vi gjør, er anslagene på rente- og inflasjonsforskjellene mer like. Ifølge vår valutakursmodell er imidlertid anslagene ikke forenlige med uendret valutakurs.

Ifølge beregning B vil krone/euro-kursen bli ytterligere styrket dersom Norges Banks rentebane slo til, og våre anslag/modell forøvrig var korrekte. Krona vil da styrke seg slik at euroen koster 7,5 kroner i 2008 og 7,3 kroner i 2009. Sett i forhold til beregning A er renta i euroområdet redusert med opptil 1 prosentpoeng i denne beregningen. Kronestyrkingen får konsekvenser for norsk økonomi hovedsakelig gjennom to kanaler. For det første er valutakursen viktig for norsk industris internasjonale konkurransevne, og for det andre påvirker den prisen på importerte varer målt i norske kroner. Dersom en ser beregning B i forhold til våre prognoser, innebærer kronestyrkingen at inflasjonstakten målt ved veksten i KPI-JAE synker fra 1,4 til 0,6 prosent i 2008, og fra 1,7 til 1,1 prosent i 2009. Se forøvrig artikkelen av Boug, Cappelen og Eika i Økonomiske analyser 4/2005, s. 60-66, for beregninger av valutakursendringers betydning for norsk økonomi.

¹ Norges Bank har i hovedsak gitt anslag på alle forklaringsvariablene i valutakursmodellen, men det har vært nødvendig med noen omregninger for å gi dem den samme formen som i modellen.

inflasjon og høy kapasitetsutnyttelse, og Norges Bank vil i rentesettingen avveie mellom å stabilisere inflasjonen på det operative målet og å stabilisere produksjonsutviklingen.

12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) har økt noe siden i sommer. I november i år var KPI-JAE 0,8 prosent høyere enn samme måned i fjor. Veksten i KPI-JAE er dermed langt under målet. Den lave inflasjonen trekker isolert sett i retning av å holde styringsrenta lav.

Den innenlandske kredittveksten målt ved 12-månedersveksten i publikums bruttogjeld (K2), var i oktober i år på 14,6 prosent. Måneden før var K2-veksten på hele 15,0 prosent. Dette er den største økningen i K2 siden 1980-tallet, og sannsynligvis høyest siden målingene begynte midt på 1980-tallet når det justeres for inflasjonstakten. En vedvarende sterk gjeldsvekst kan føre til ustabilitet i økonomien. Siden veksten i publikums bruttogjeld blant annet avhenger av rentenivået, taler dette for ytterligere renteøkninger.

Den europeiske sentralbanken (ECB) økte styringsrenta med 0,25 prosentpoeng tidlig i desember. Dette er den sjette renteøkningen det siste året. Etter den siste økningen er styringsrenta 3,5 prosent i euroområdet. Pengemarkedsrenta i Norge og i euroområdet har dermed fulgt hverandre tett det siste året. ECB har signalisert at det trolig ikke vil komme flere renteøkninger i denne omgang, noe som heller ikke er priset inn i markedet.

Kronekursen har variert en del i år. I mai kostet en euro rundt 7,80 norske kroner, mens en euro var verdt over 8,40 kroner i store deler av oktober. I begynnelsen av desember er kursen i overkant av 8,10 kroner per euro. Den importveide kronekursen viser om lag samme utvikling gjennom 2006: Fra inngangen til året til midt i mai styrket krona seg med 4 prosent, hvoretter den svekket seg med 9 prosent til midten av oktober. I løpet av de to siste månedene har krona igjen styrket seg og var 10. desember på samme nivå som i begynnelsen av januar.

I prognoseperioden har vi lagt til grunn at det ikke blir ytterligere renteøkninger i euroområdet. I en egen artikkel i denne utgaven av Økonomiske analyser – «Renta bestemmer det meste», skrevet av Roger Bjørnstad og Eilev S. Jansen – vises det at differansen mellom renta i Norge og i euroområdet slår kraftig ut i valutakursen mellom norske kroner og euro. Dette gjør at det kan være vanskelig å holde kursen mellom norske kroner og euro stabil hvis renta øker i Norge og forblir uendret i euroområdet (se egen beregning).

Det er lagt til grunn at Norges Bank øker styringsrenta to ganger neste år. Disse renteøkningene antas å skje i første halvår. Pengemarkedsrenta antas å øke til 4,25

prosent fra og med tredje kvartal neste år og ligge på dette nivået ut prognoseperioden. Gjennomsnittlig utlånsrente antas å følge pengemarkedsrenta med et påslag på drøyt ett prosentpoeng. Nye regler for egenkapitaldekning fra førstkomende årsskifte bidrar til å holde påslaget lavt, og kan også føre til at påslaget reduseres. Bankenes utlånsrenter antas å øke til 5,5 prosent gjennom 2007, og å ligge på dette nivået i 2008 og 2009.

Økende renteforskjell til euroområdet tilsier en styrking av krona. Vi legger til grunn en eurokurs på 8,10 kroner i 2007, og at krona styrker seg til om lag 7,80 kroner i 2009.

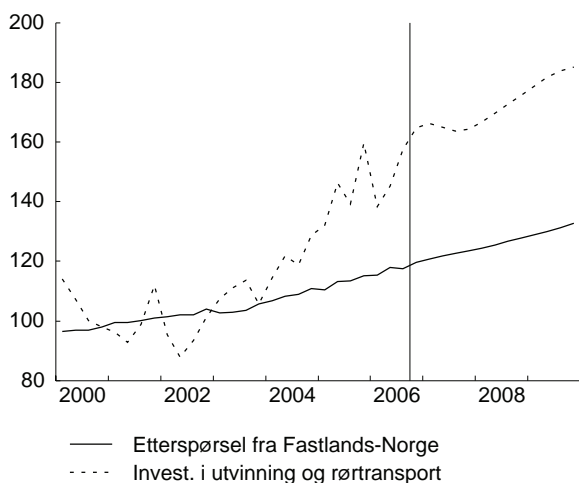
Oljeinvesteringer i 100 – og vel så det

SSBs siste investeringstelling indikerer at investeringene i olje- og gassvirksomheten vil beløpe seg til om lag 100 milliarder kroner i 2006 - omtrent samme anslag som ved forrige telling. Etter en forholdsvis svak utvikling gjennom første halvår, viser foreløpige tall fra KNR at investeringene skjøt fart igjen i 3. kvartal. Sammenlikner vi årets tre første kvartaler med tilsvarende periode i fjor, ligger investeringsvolumet nå nesten 6 prosent høyere. Vi legger til grunn at investeringene øker sterkt også i årets siste kvartal, slik at investeringsvolumet anslås å vokse med nær 7 prosent på årsbasis. Tellingen viser også at oljeinvesteringene verdimessig holder seg på samme nivå neste år. Spesielt leteinvesteringene vil ta seg kraftig opp, mens investeringene i både landanlegg og rør vil falle markert med ferdigstillingen av landanleggene i tilknytning til feltene Ormen Lange og Snøhvit, samt rørsystemet Langeled. Erfaringsmessig ligger anslagene så mange kvartaler i forkant klart under de endelige. Vi legger derfor til grunn et investeringsnivå som er om lag 5 prosent høyere i volum i 2007 enn i 2006. Kapasitetsmangelen i riggmarkedet tror vi vil virke begrensende på den endelige leteaktiviteten, samt at leteaktiviteten vil konkurrere om riggene med produksjonsboring - som også ventelig øker klart. De rapporterte leteanslagene vil derfor vanskelig la seg realisere, men vi legger likevel til grunn at leteinvesteringene øker med 50 prosent i faste priser. Vi venter også en klar økning i investeringene på felt i drift og i feltutbygging.

For resten av prognoseperioden har vi nå et bedre informasjonsgrunnlag enn vi har hatt tidligere. Oljeselskapenes investeringsplaner og -prosjekter for denne perioden har blitt atskillig mer konkretiserte de siste månedene, både med hensyn til tidsforløp og investeringsomfang. I 2008 legger vi til grunn at investeringsvolumet øker med knappe 5 prosent, og med ytterligere 7 prosent i 2009. Ved siden av økende investeringer i leting, forventes også investeringene i rør, feltutbygging og felt i drift å øke. Investeringene tilknyttet Tyrihans (allerede godkjent), Gjøa samt tilknyttede felt, Goliat, Skarv, Idun, Troll Fase 3 og Snøhvit Olje, blir trolig de største nye feltutbyggingene i årene framover. En rekke mindre prosjekter er

Innenlandsk etterspørsel

Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

også under planlegging. I tillegg tar vi også høyde for at det vil dukke opp investeringsprosjekter som per i dag ikke er under planlegging. Utsikter til fortsatt høy oljepris bidrar til at mange funn vurderes som drivverdige. Lovende leteområder og en økende riggflåte bidrar også til at oljeinvesteringene kan fortsette å vokse.

Oljeinvesteringene vil med dette forløpet bidra til å forsterke høykonjunkturen i hele prognoseperioden, og målt i faste priser vil investeringsrekorden fra 1998 bli passert allerede i 2007. Men målt som andel av BNP Fastlands-Norge beholdes rekorden på 8 prosent fra den gang – i prognosebanen blir den høyest i 2009, med anslagsvis 6,5 prosent.

Ifølge KNR sank den samlede utvinningen av olje og gass fra 2004 til 2005 med litt over 4 prosent. Denne tendensen har fortsatt gjennom første halvår i år, men kan nå se ut til å ha snudd. Vi venter at utvinningen vil øke ytterligere i 4. kvartal, men vil i andre halvår likevel ligge klart under nivået fra tilsvarende periode i 2005. For året som helhet ventes utvinningen i 2006 å bli nær 5 prosent lavere enn i fjor. Neste år legger vi til grunn at både olje- og gassutvinningen vil øke, slik at den samlet sett øker med i underkant av 6 prosent. Dette er lavere enn tidligere antatt, og skyldes at både Hydro og Statoil de siste månedene har nedjustert sine produksjonsanslag for neste år. Gjennom 2008 og 2009 ventes gassutvinningen å øke klart, mens utvinningen av olje gradvis faller. Samlet sett antas utvinningen å øke med ytterligere knappe 6 prosent fra 2007 til 2008, for så å falle med nær 2 prosent i 2009.

Fortsatt høy konsumvekst

Sesongjusterte KNR-tall viser at konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner steg med 0,7 prosent fra 2. til 3. kvartal 2006, etter å ha vokst med henholdsvis 1,9 og 1,4 prosent i de to foregående kvartalene. Varekonsumet økte med 1,2 prosent og sto for

Husholdningenes disponible realinntekter.

Prosentvis vekst fra året før

	2005	2006	2007	2008	2009
Totalt	4,7	-3,8	6,2	4,5	3,8
Eksklusive aksjeutbytte	1,2	3,2	4,1	4,2	3,5

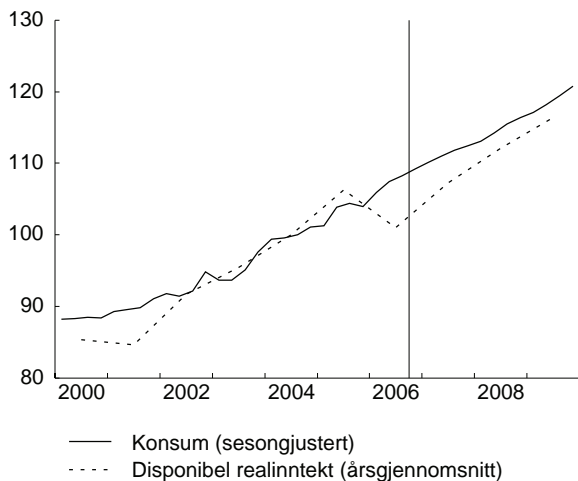
nesten hele konsumøkningen i 3. kvartal i år. Det var økt forbruk av de fleste varegrupper, men konsumet av klær og sko, biler og matvarer bidro særlig til veksten i varekonsumet. Tjenestekonsumet derimot viste nær nullvekst i samme periode. Samlet for årets tre første kvartaler var totalkonsumet om lag 3,9 prosent høyere enn samme periode i fjor. Den sterke konsumveksten gjennom de siste årene, har dermed fortsatt så langt i 2006. På årsbasis venter vi nå en konsumvekst på vel 4 prosent i år.

Et tilbakeblikk viser at konsumet steg med 3,3 prosent fra 2004 til 2005, noe som trolig gjenspeiler veksten i husholdningenes disponible realinntekter når en holder de rekordhøye utbetalingene av aksjeutbytte utenfor (se egen tabell). De unormalt høye inntektene fra aksjeutbytte, som blant annet må ses i lys av skattemessige tilpasninger til gjeninnføringen av skatt på aksjeutbytte i 2006, har trolig i liten grad stimulert konsumet. Konsumveksten i fjor forklares i hovedsak med det kraftige fallet i realrenta etter skatt gjennom de siste årene.

Vi venter nå at veksten i husholdningenes disponible realinntekter gjennom prognoseperioden vil øke i forhold til 2006, også når en ser bort fra utbytteutbetalingene. Denne utviklingen ventes å komme som følge av sterkere vekst i næringsinntekter og offentlige stønader framover. Også lønnsveksten ventes å bli sterkere i 2007. Høyere konsumprisvekst, og da særlig i 2006, trekker imidlertid realveksten i husholdningenes inntekter ned. Husholdningene vil øke sin gjeld relativt sterkt i forhold til sine fordringer gjennom prognoseperioden, noe som sammen med en renteoppgang vil slå ut i en svak utvikling i netto formuesinntekter. Dette trekker veksten i disponibel inntekt ned. Økte direkte skatter bidrar også til å svekke veksten i disponibel inntekt framover. Realrenta etter skatt antas å bli klart lavere i år enn i de to foregående årene for så å stige markant gjennom 2007, før den igjen synker noe til et nivå på rundt 2,5 prosent i 2008 og 2009. Inntekts- og renteutviklingen som her legges til grunn, gir en vekstbane i konsumet på rundt 3,5 prosent de nærmeste årene, altså en fortsatt høy konsumvekst fremover.

Med våre prognoser vil husholdningenes sparerate falle fra et nivå på 8,6 prosent i 2005 til knappe 1 prosent i 2006, for så å ligge mellom 3 og 5 prosent i perioden 2007-2009. Nedgangen i nivået på sparingen fra 2005 til 2006 reflekteres i et markant fall i husholdningenes nettofinansinvesteringer. Målt i løpende priser antas husholdningene å redusere sine netto-

Inntekt og konsum i husholdninger mv. Volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

finansinvesteringer fra 24 milliarder kroner i 2005, til -44 milliarder kroner i 2006. Mesteparten av denne nedgangen kan imidlertid tilskrives anslåtte endringer i utbytteutbetalinger til husholdningene, men økt gjeld for å finansiere den sterke veksten i boligkapitalen har trolig også hatt betydning. Husholdningene vil trolig fortsette å vri deler av sin formue vekk fra finanskapital til realkapital, noe vi vil finne igjen i fortsatt høye nivåer på boliginvesteringene framover.

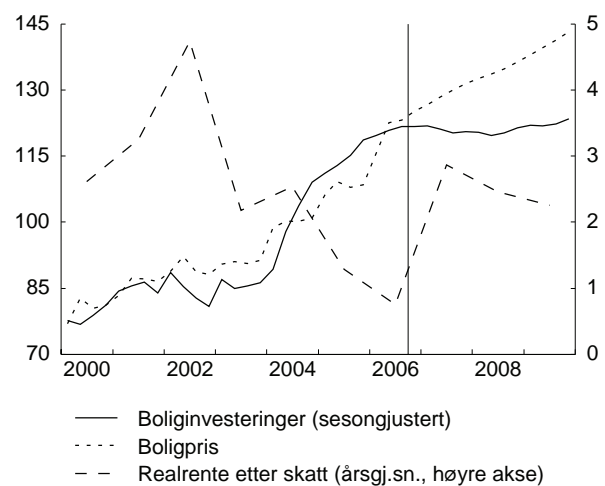
Utflating i boliginvesteringene

Drivkreftene bak den sterke veksten i boliginvesteringene som vi har registrert siden slutten av 2003, har først og fremst vært sterk realinntektsvekst, lavere realrenter og vekst i realprisene på boliger i annenhåndsmarkedet. De høye igangsettingstallene for nye boliger siden slutten av 2005, gjør at boliginvesteringene vil holde seg på et høyt nivå også gjennom 2006. I tråd med denne utviklingen viser sesongjusterte KNR-tall at boliginvesteringene så langt i 2006 har flatet noe ut og stabilisert seg på en vekst i underkant av én prosent i kvartalet. Samlet for årets tre første kvartaler var likevel boliginvesteringene snau 7 prosent høyere enn i samme periode i fjor. På årsbasis venter vi nå en vekst i boliginvesteringene på noe under 6 prosent i 2006. Til sammenligning var veksten i boliginvesteringene i fjor på hele 14,5 prosent.

Boligkapitalen ligger nå på et historisk sett meget høyt nivå, også når en sammenligner med inntektsnivået. Sammen med utsikter til høyere realrenter bidrar dette til å bremse både boligprisveksten og boliginvesteringene framover. Tendensene til utflating som vi har sett i boliginvesteringene hittil i år, ventes dermed å fortsette, slik at investeringene vil ligge på et stabilt høyt nivå på om lag 90 milliarder 2006-kroner gjennom prognoseperioden. Dette tilsvarer noe under 6 prosent av BNP i Fastlands-Norge. Vi venter at veksten i nominelle bruktboligpriser vil ligge rundt 5 prosent i de nærmeste årene, altså en betydelig demping sam-

Boligmarkedet

Venstre akse indekser, 2004=100, høyre akse prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

menlignet med boligprisveksten i inneværende år som nå anslås til vel 12 prosent.

Lavere investeringstakt

Den sterke veksten i bruttoinvesteringene i fastlandsnæringene synes nå å dempes etter tre år med sterk vekst. Etter en høy investeringsvekst i fjerde kvartal i fjor har veksten flatet ut i 2006, og investeringene i fastlandsnæringene var bare 2,3 prosent høyere i 3. kvartal i år enn i 4. kvartal i fjor, når det korrigeres for sesongmessige variasjoner. Sett i forhold til en økning i investeringene i fastlandsnæringene på 10,3 prosent i hele 2005, tyder tallene så langt på en klar avmatning av disse investeringene. Dette mønsteret skyldes investeringsutviklingen i både industri og bergverk og i privat tjenesteyting. Nasjonalregnskapstallene for investeringene i industri og bergverk viser at investeringene var 5,5 prosent høyere i 3. kvartal i år i forhold til 4. kvartal i fjor, mens investeringene i privat tjenesteyting sank noe over samme periode. For annen vareproduksjon viser de ujusterte nasjonalregnskapstallene at investeringene i 3. kvartal i år er omtrent uendret i forhold til 3. kvartal i fjor.

SSBs investeringsundersøkelse tyder på at veksten i industriinvesteringene vil bli på om lag 5 prosent fra 2006 til 2007. For kraftforsyningen tyder investeringsundersøkelsen på en økning på 30 prosent i år, men denne vekstraten faller til rundt 10 prosent neste år. Investeringsveksten i privat tjenesteyting antas å avta noe. Samlet sett antar vi at næringslivsinvesteringene vil vokse med rundt 5 prosent de kommende årene.

Lavere eksportvekst av tradisjonelle varer framover

Eksperten av tradisjonelle varer økte sterkt også i 3. kvartal i år, med en vekst på 1,4 prosent, mot 1,7 prosent kvartalet før. Dette kan tilskrives en høy eksport av verkstedsprodukter. Samlet eksport gikk likevel ned med 0,5 prosent. Nedgangen skyldes lavere eksport av

tjenester, men eksportvolumet av tjenester er fortsatt på et høyt nivå. For første gang på fem kvartaler økte også eksportvolumet av olje og naturgass, men veksten var moderate 0,1 prosent.

Prisene på tradisjonelle eksportvarer steg med 1,9 prosent i 3. kvartal, etter å ha steget markert gjennom de foregående fem kvartalene. Det er spesielt en kraftig økning i metallprisene som har bidratt til veksten gjennom det siste året. Metallprisene har nå vokst med om lag 10 prosent i hvert av de tre siste kvartalene. Prisene på eksport totalt gikk likevel ned med 0,3 prosent i 3. kvartal, som følge av en fortsatt nedgang i prisene på olje og naturgass.

Ut året forventer vi at volumveksten av tradisjonelle eksportvarer vil avta noe, slik at veksten i 2006 blir 5,6 prosent. I 2007 og 2008 vil veksten avta ytterligere til henholdsvis 1,8 og 1,3 prosent. Dette følger av lavere etterspørselsvekst hos våre viktigste handelspartnere, når verdensøkonomien går inn i en nedgangskonjunktur, men innebærer også et tap av markedsandeler. Mot slutten av prognoseperioden snur de internasjonale konjunkturlinene og bidrar til økt eksportvekst. Eksporten totalt vil bare øke svakt i 2006 på grunn av en nedgang i eksporten av olje og gass, mens en fortsatt sterk vekst i tjenesteproduksjonen vil trekke i motsatt retning. I 2007 vil eksporten av olje og gass øke for første gang siden 2002, og vil sammen med økt tjenesteeksport trekke totalveksten opp til noe over 4 prosent. Fortsatt vekst i eksporten av olje og gass bidrar til at den samlede eksportveksten holdes oppe 2008, men en klar nedgang i 2009 bidrar til at veksten i samlet eksport blir noe under 1 prosent.

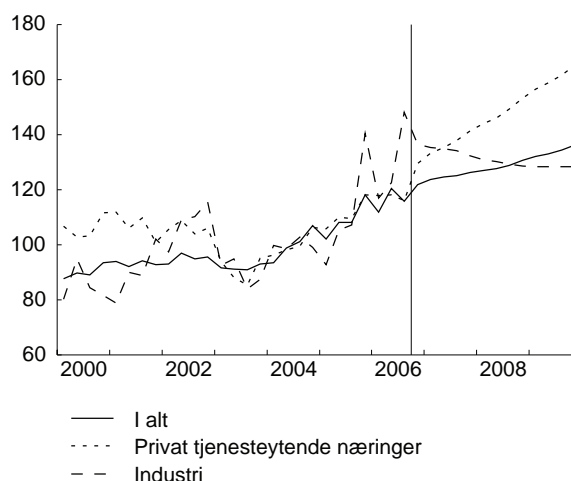
Sterk importvekst også neste år

Importvolumet av tradisjonelle varer steg med 1,1 prosent fra 2. til 3. kvartal i år mot en vekst på 1,2 prosent kvartalet før. Vekstbidragene kom i hovedsak fra metaller, kontor- og datamaskiner og verkstedsprodukter. Dette reflekterer den sterke investeringsveksten i næringslivet i 2. og 3. kvartal. Importen av tekstiler, bekledningsvarer og skotøy gikk derimot ned for første gang siden 2. kvartal 2005. Den totale vareimportveksten fra 2. til 3. kvartal påvirkes negativt av at det i 2. kvartal ble overlevert én fregatt til forsvaret, mens det ikke var noen slik leveranse i 3. kvartal. Importen av tjenester økte derimot med 2,3 prosent. Spesielt økte importvolumet av forretningsmessige tjenester med 12,8 prosent. Indirekte målte bank og forsikringstjenester, som nå gjennom hovedrevisjonen blir fordelt på anvendelser, gikk ned med 0,4 prosent.

Importprisene for tradisjonelle varer økte med hele 1,8 prosent fra 2. til 3. kvartal. Det var spesielt metaller, elektrisk kraft og tekstiler, bekledningsvarer og skotøy som bidro til prisøkningen. Spesielt var prisveksten på elektrisk kraft høy, hele 41,7 prosent.

Investeringer i Fastlands-Norge

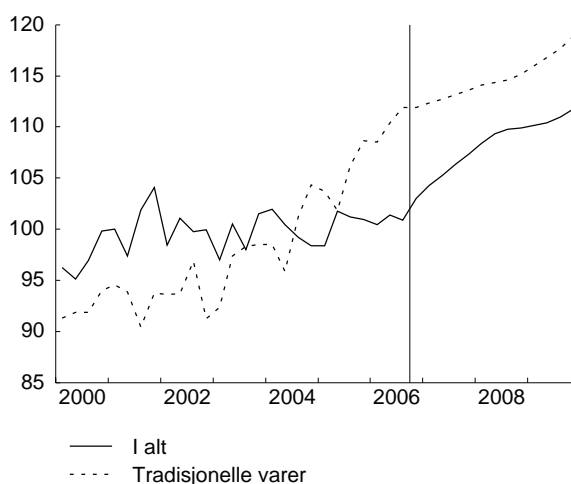
Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport

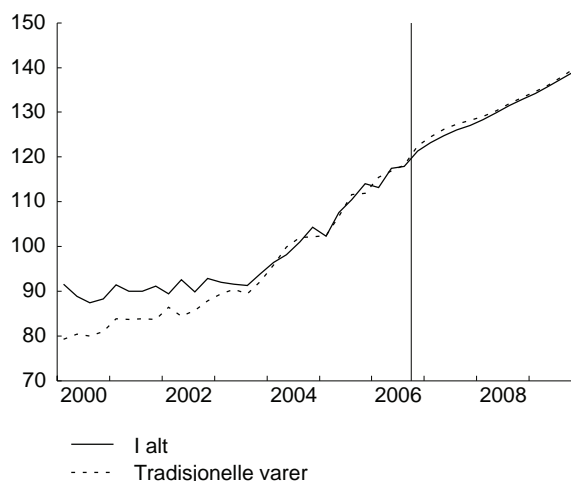
Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Import

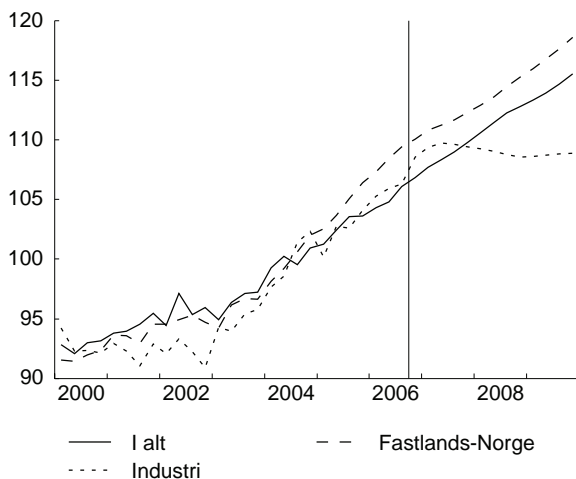
Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bruttonasjonalprodukt

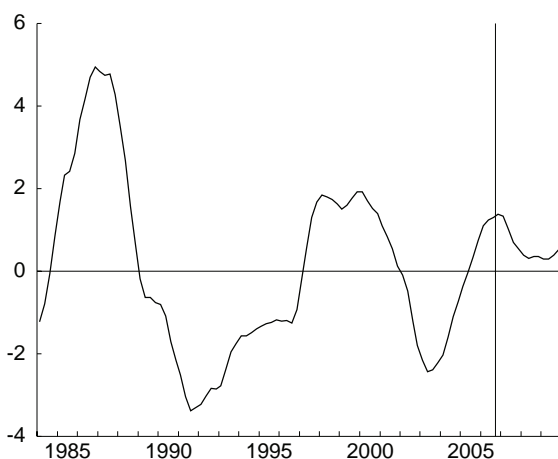
Sesongjusterte volumindekser, 2004=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

BNP Fastlands-Norge

Avvik fra beregnet trend i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi legger til grunn at importveksten av tradisjonelle varer i år vil bli så sterk som 9,4 prosent. I 2007 vil økningen i importen avta noe i tråd med lavere vekst i innenlandsk etterspørsel, men vil fremdeles være relativt høy og ligge på rundt 6 prosent. Videre vil importveksten gå ytterligere ned i 2008 til noe over 3 prosent, og deretter øke noe igjen i 2009 når konjunkturoppgangen i Norge forsterkes. I årene fram til 2009 har vi lagt til grunn at det blir overlevert en fregatt årlig. Denne særskilte militære investeringen vil derfor ikke gi noe bidrag til importveksten i disse årene.

Forsterket høykonjunktur

Ifølge de reviderte KNR-tallene har veksten i BNP Fastlands-Norge fortsatt i jevn og høy takt siden 2004. Veksten gjennom de tre første kvartalene i 2006 viser ingen klare tegn til avdempning. På årsbasis er det nå grunn til å regne med en vekst på i overkant av 4 pro-

sent fra 2005 til 2006, om lag det samme som i de to foregående årene. Veksten i 2006 er særlig høy i deler av privat tjenesteytende virksomhet som varehandel, finansiell og forretningsmessig tjenesteyting, men også i bygg og anlegg samt deler av industrien har veksten vært høy. Arbeidsmarkedet er blitt vesentlig mer presset gjennom de senere kvartaler, og mangel på arbeidskraft vil i økende grad dempe mulighetene for fortsatt høy vekst. På etterspørselssiden er oppgangen bredt basert, med sterk vekst i investeringer og konsum i husholdninger samt i eksporten fra fastlandsøkonomien. Følgelig har også importveksten vært sterk, som omtalt ovenfor.

Vi regner fortsatt med at veksten i innenlandsk etterspørsel fra Fastlands-Norge vil dempes noe i tiden framover. Det skyldes i særlig grad lavere investeringsvekst. Boliginvesteringene ser ut til å være nær toppen, og vi tror heller ikke at industriinvesteringene vil øke noe særlig. Riktignok vil investeringer i kraftforsyning øke mye neste år, men disse er tross alt ganske beskjedne i utgangspunktet. Andre næringsinvesteringer vil fortsatt øke noe, men her vil arbeidskraftmangel kunne begrense veksten neste år. Vi regner med at konsumveksten i husholdningene dempes noe som følge av høyere realrenter, men nedgangen i konsumveksten blir nok moderat. Vekstimpulsene fra oljeinvesteringene til fastlandsøkonomien vil fortsette i 2007 og i årene etter slik det nå ser ut. Denne impulsen mot økonomien kommer fra et allerede høyt investeringsnivå, og har tidligere ikke ligget inne i våre prognoser. Vi har nå som tidligere antatt at den internasjonale konjunkturutviklingen vil dempe eksporten fra fastlandsøkonomien og dermed veksten i industrien. Med så sterk vekst i oljeinvesteringene som vi nå ser for oss, vil imidlertid industrien kunne fortsette å vokse også gjennom det meste av 2007. Vi har tidligere lagt til grunn en avdemping av høykonjunktoren i løpet av 2007. Det er fortsatt tilfellet, men produksjonsgapet er nå anslått til å bli høyere i 2007 enn vi tidligere har beregnet.

I 2009 vil stimulansene fra finanspolitikken og fortsatt økte oljeinvesteringer, bidra til at veksten i fastlandsøkonomien øker litt igjen. Norges Bank antas å øke rentene noe mer gjennom 2007 enn vi tidligere har lagt til grunn, noe som isolert sett demper veksten. Svakere konjunkturutvikling i OECD-området kan bidra til at det neppe blir noen renteøkninger av betydning i utlandet, og styringsrentene der kan muligens komme litt ned mot slutten av 2007 eller i begynnelsen av 2008. I Norge derimot vil veksten i økonomien holdes godt oppe fordi finanspolitikken og økte oljeinvesteringer mer enn oppveier den moderate konjunkturedgangen i OECD-landene. Særlig i 2009, da konjunktorene igjen er antatt å snu i utlandet og vise oppgang, vil fortsatte vekstimpulser fra finanspolitikken og oljesektoren gjøre at det kan være ønskelig med en noe strammere politikk enn vi har forutsatt.

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2005-2009. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regnskap 2005	Prognoser									
		2006			2007			2008		2009	
		SSB	FIN	NB	SSB	FIN	NB	SSB	NB	SSB	NB
Realøkonomi											
Konsum i husholdninger mv.	3,3	4,1	3,7	4	3,6	3,0	3 1/2	3,2	2 3/4	3,4	2 1/4
Konsum i offentlig forvaltning	1,8	1,9	2,7	2 3/4	2,9	2,7	2 3/4	3,8	3	3,7	3 1/4
Bruttoinvestering i fast realkapital	11,2	9,2	8,2	..	4,2	1,8	..	3,0	..	4,4	..
Utvinning og rørtransport ¹	19,3	6,7	5,0	5	5,0	-2,5	0	4,6	-5	7,0	0
Fastlands-Norge	9,2	8,3	9,3	7 3/4	4,7	2,9	5 1/2	2,8	1	4,2	-3/4
Næringer	10,3	11,0	7,1	..	7,6	6,1	..	4,5	..	5,7	..
Bolig	14,5	5,6	8,4	..	-0,7	0,0	..	-0,6	..	1,9	..
Offentlig forvaltning	-0,4	6,4	16,1	..	6,2	0,2	..	3,4	..	3,6	..
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	3,9	4,2	4,4	4 1/4	3,6	2,9	3 3/4	3,2	2 1/2	3,6	2
Lagerendring ³	0,5	0,8	..	..	0,0	..	..	0,0	..	0,0	..
Eksport	0,6	0,6	1,8	..	4,6	5,3	..	3,8	..	0,7	..
Råolje og naturgass	-5,0	-5,2	-2,7	..	6,3	6,8	..	6,2	..	-2,2	..
Tradisjonelle varer ⁴	5,2	5,6	5,5	6 1/2	1,8	4,0	4 1/2	1,3	2 3/4	2,4	2 3/4
Import	8,6	8,6	7,4	6 1/4	6,0	3,5	4 1/4	4,2	2 1/4	4,5	2 1/4
Tradisjonelle varer	8,2	9,4	6,8	..	6,7	5,2	..	3,3	..	4,5	..
Bruttonasjonalprodukt	2,4	2,5	2,4	2 3/4	3,1	3,6	3 3/4	3,1	3	2,0	1
Fastlands-Norge	4,1	4,2	3,4	4	2,4	2,9	3 1/4	2,4	2	2,8	1 3/4
Arbeidsmarked											
Sysselsatte personer	1,0	2,9	2,6	2 3/4	1,7	1,3	1 1/2	0,9	1/4	1,5	0
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,6	3,5	3,3	3 1/2	3,0	3,0	3	3,0	3 1/4	2,7	3 3/4
Priser og lønninger											
Lønn per normalsårsverk	3,7	4,0	3 3/4	4 1/4	5,3	4 1/2	5	4,1	5 1/4	4,8	4 3/4
Konsumprisindeksen (KPI)	1,6	2,3	2 1/2	2 1/4	0,8	1 3/4	1 1/4	1,5	2	1,7	2 1/2
KPI-JAE ⁵	1,0	0,8	1	1	1,4	1 1/2	1 1/4	1,4	2 1/4	1,7	2 1/2
Eksportpris tradisjonelle varer	4,0	11,3	..	..	-4,5	..	..	-6,6	..	-1,4	..
Importpris tradisjonelle varer	0,4	3,2	..	..	-0,9	..	..	-4,7	..	-2,0	..
Boligpris ⁶	7,9	12,4	..	..	6,4	..	..	3,7	..	4,7	..
Utenriksøkonomi											
Driftsbalansen, mrd. kroner	300,8	366,9	..	..	415,0	..	..	371,4	..	343,9	..
Driftsbalansen i prosent av BNP	15,5	17,0	17,8	..	18,7	16,9	..	16,5	..	14,9	..
MEMO:											
Husholdningenes sparerate (nivå)	8,6	0,9	3,0	..	3,4	4,2	..	4,6	..	4,9	..
Pengemarkedsrente (nivå)	2,2	3,1	..	3	4,1	..	4 1/4	4,3	5 1/4	4,3	5 1/2
Utlånsrente, banker (nivå) ⁷	3,9	4,3	..	..	5,1	..	..	5,5	..	5,5	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁸	351	415	425	..	355	390	..	301	..	299	..
Eksportmarkedsindikator	6,3	8,0	..	..	5,1	..	..	2,3	..	3,4	..
Importveid kronekurs (44 land) ⁹	-3,9	0,5	..	3/4	-0,3	..	2 1/2	-2,7	1/4	-0,6	0

¹ Finansdepartementets anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁴ Norges Bank gir anslag for tradisjonell eksport, som også inkluderer en del tjenester.⁵ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).⁶ Selveier.⁷ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.⁸ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend.⁹ Positivt tall innebærer svekket krone.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr. 1 (2006-2007), (FIN), Norges Bank, Inflasjonsrapport 3/2006 (NB).

Lav ledighet framover

Arbeidsmarkedet har strammet seg kraftig til det siste året. I 3. kvartal i år var arbeidsledigheten ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) 3,4 prosent (3,3 prosent uten omleggingen i januar i år, se Økonomiske analyser 1/2006 side 86). Ett år tidligere var ledigheten 4,8 prosent. Så sterk ledighetsnedgang i løpet av fire kvartaler har aldri før vært registrert i AKU.

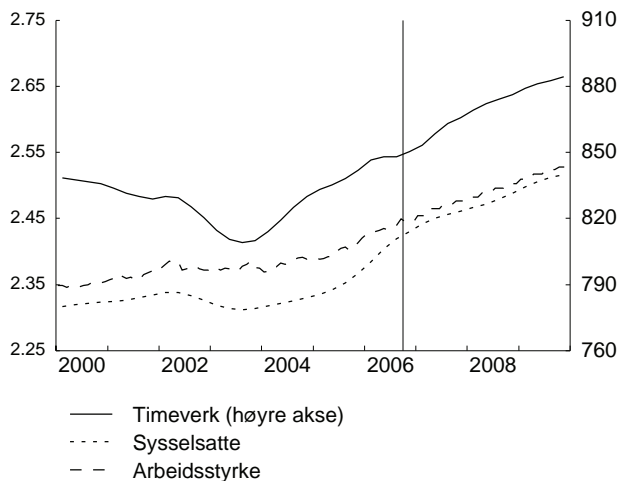
I den høykonjunktoren vi nå er inne i, har ledigheten ifølge AKU ennå ikke kommet like langt ned som ved

siste konjunkturtopp rundt årsskiftet 1998/99, men den registrerte ledigheten hos NAV er nå noe lavere enn den gang. Sysselsettingen har ifølge sesongjusterte tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap økt med nesten 125 000 personer de siste åtte årene. Bare fra 2005 til 2006 ligger det an til en økning i sysselsettingen på 67 000 personer. Det er den største årlige veksten som er registrert på mer enn 40 år.

Etter 1998 har befolkningen i alderen 15-74 år økt noe mer enn sysselsettingen, og yrkesandelen er

Arbeidsstyrke, sysselsetting og timeverk

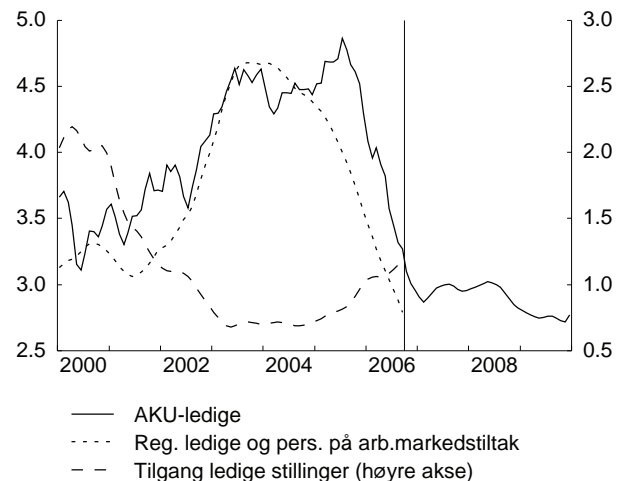
Millioner. Sesongjustert og glattet

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsledige og tilgangen på ledige stillinger

Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

Kilde: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

dermed noe redusert. Lavere gjennomsnittlig yrkesaktivitet skyldes imidlertid i hovedsak at gjennomsnittsalderen blant de yrkesaktive har økt. Mens 13,5 prosent av de yrkesaktive var mellom 55 og 74 år i 1998, var andelen økt til 18,3 prosent i 2005. En økende andel eldre vil bidra til å redusere gjennomsnittlig yrkesdeltakelse i de nærmeste årene. Økt arbeidsinnvandring kan bidra til det motsatte, og vil trolig være en viktig faktor for å dekke arbeidskraftsbehovet framover.

Det har vært betydelige forskyvninger i næringsstrukturen gjennom den siste konjunktursyklusen. Fra 1. kvartal 1999 til 3. kvartal 2006 viser sesongjusterte KNR-tall at sysselsettingen i industrien er redusert med 46 000 personer. Andre næringer har opplevd en klar nedgang i samme periode, med mellom 10 og 20 000 færre sysselsatte, nemlig jordbruk og skogbruk, forsvar og post- og telekommunikasjon. Når sagt all sysselsetningsvekst har kommet innen tjenesteytende næringer. Størst har veksten vært innen helse- og sosialtjenester med 79 000 flere sysselsatte. Sysselsettingen har også økt markert i forretningsmessig tjenesteyting (53 000 personer), varehandel (36 000 personer) og bygge- og anleggsvirksomhet (28 000 personer). Målt i prosent var veksten størst i forretningsmessig tjenesteyting. En vridning av sysselsettingen fra industrien til tjenesteyting vil trolig fortsette i årene framover.

Våre prognoser viser stabil, lav ledighet til og med 2009. Vi antar at ledigheten vil falle fra 3,5 prosent i 2006 til 3,0 prosent i 2007 og 2008. Deretter antar vi at ledigheten synker til et gjennomsnitt på 2,7 prosent i 2009. Fortsatt vekst i oljeinvesteringene bidrar til å motvirke de negative etterspørselsimpulsene fra konjunkturedgangen internasjonalt, slik at sysselsettingen i industrien kun faller moderat i perioden sett under ett. Den sterke veksten i offentlig sektor, særlig i 2008 og 2009, men også i 2007, vil nødvendigvis

innebære at det meste av økningen i arbeidsstyrken vil bli sysselsatt i stat og kommuner. Mens den totale sysselsettingen antas å øke med nesten 60 000 personer fra 2007 til 2009, er den offentlige sysselsetningsveksten i samme periode på vel 50 000 personer. Den sterke veksten innen private tjenesteytende næringer de senere årene vil således ikke bli videreført på samme måte. Avmatning i konsumveksten gjennom prognoseperioden er noe av forklaringen på dette.

Lønnsveksten skyter fart i 2007

Ifølge det kvartalsvise nasjonalregnskapet økte årsveksten i lønn per normalårsverk klart fra 2. til 3. kvartal i år. I 3. kvartal var lønnsveksten målt på denne måten 4,9 prosent, mot en vekst på 3,7 prosent kvartalet før. I år med hovedoppgjør er imidlertid dette et vanlig mønster. Økningen fra 3. til 4. kvartal i år var den samme som i 2004, da det også var et hovedoppgjør. Nivået på lønnsveksten var derimot 0,7 prosentpoeng lavere i år. I 2004 ble årsveksten i lønn per normalårsverk 4,6 prosent. Vi anslår som tidligere en lønnsvekst på 4,0 prosent i 2006.

Ved flere revisjoner av nasjonalregnskapstallene etter 2002 har det vist seg at inntektene i bedriftene har vært langt høyere enn det man tidligere trodde. I et slikt lys kan den moderate lønnsveksten siden 2003 tyde på at lønnsdannelsen er endret. Foreløpige undersøkelser tyder imidlertid på at det snarere er sammensetningen av bedriftenes inntekter som er endret, med en markert vekst i inntektene fra andre kilder enn fra tradisjonell produksjon (se Økonomiske analyser 6/2005 side 20).

Vi legger som før til grunn at lønnsveksten langt på vei vil følge produksjonsinntektene til bedriftene med en viss tidsforsinkelse. Denne inntektsveksten ser imidlertid også ut til å ha vært svært høy, særlig det siste året. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall for de tre første kvartalene i år har prisene på tradisjonel-

Betydningen av nedgangen i ledighet for lønnsvekst og inflasjon

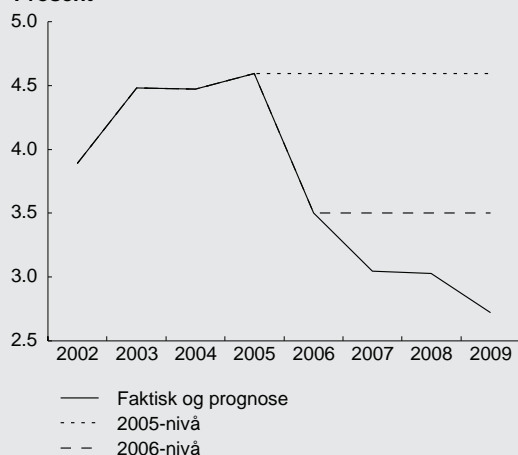
Etter at arbeidsledighetsraten ifølge AKU i vel to år lå stabilt på 4,5 prosent, har den gått kraftig ned gjennom det siste året. Det ligger an til at raten som årsgjennomsnitt vil bli redusert med hele 1,1 prosentpoeng, fra 4,6 til 3,5 prosent. Det er i den økonomiske litteraturen ikke enighet om hvordan lønnsveksten påvirkes av en varig endring i ledigheten. Noen vil hevde at lønnsveksten vil forbli høy så lenge ledigheten er lav. Andre vil forvente at lønnsnivået etter en stund vil stabilisere seg på en høyere bane slik at virkningen på lønnsveksten etter hvert blir borte.

I de empirisk tallfestede lønnsmodellene i SSB er det en klar sammenheng mellom ledighetsnivået og lønnsveksten på kort sikt, men på lang sikt virker ledigheten kun inn på lønnsnivået og ikke på lønnsveksten. Det tar imidlertid tid før lønnsnivået tilpasser seg et nytt ledighetsnivå. I selve lønnsmodellene tar ikke tilpasningen veldig lang tid, men siden det oppstår lønn-prisspiraler kan stabiliseringen i lønnsnivået ta svært lang tid, noe vi skal illustrere her. Ved hjelp av den makroøkonometriske modellen KVARTS, har vi tallfestet betydningen av ledighetsnedgangen fra 2005 til 2006 på lønnsveksten og inflasjonen fram til 2009. Tallfestingen baserer seg på to utviklingsforløp for ledigheten. I den ene holdes ledigheten på 2005-nivå ut hele prognoseperioden. I den andre lar vi ledigheten forbli på 2006-nivået. Dermed kan vi sammenligne lønnsveksten og inflasjonen i de to beregningene, som er illustrert i figur 1 og 2.

Ledighetsnedgangen påvirker mange av størrelsene som beregnes i modellen. Endringen vil imidlertid også kunne påvirke forhold som ikke er modellert og som dermed må bestemmes utenfor modellen. Renta og den økonomiske politikken forøvrig er eksempel på slike størrelser. De er holdt på samme nivå i de to beregningene. Beregningene viser at nedgangen i ledigheten raskt bidrar til høyere lønnsvekst. I 2006 øker lønnsveksten med 0,8 prosentpoeng som følge av fallet i ledighet fra 2005 til 2006. I 2007 og 2008 er årlig lønnsvekst 1,0 prosentpoeng høyere. I 2009 er økningen i lønnsvekst kommet ned i 0,7 prosentpoeng.

Virkningen på inflasjonen er langt mer beskjeden. Det tar lang tid før endringene i lønningene slår fullt ut i økonomien. I 2006 er inflasjonsøkningen 0,2 prosentpoeng, men

Figur 1. Arbeidsledighetsrate Prosent

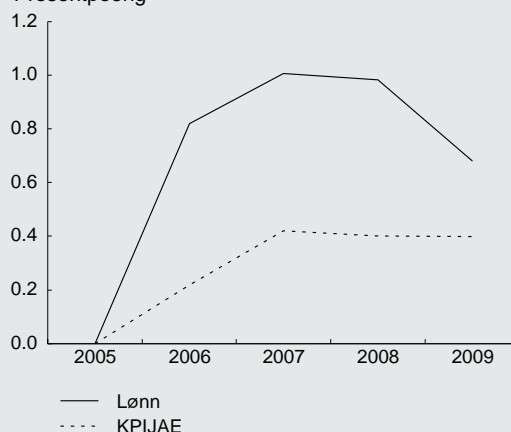
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

kommer opp i 0,4 prosentpoeng i hvert av de øvrige årene i beregningsperioden. Inflasjonsøkningen setter i gang en lønns-prisspiral som bidrar til lønnsøkningen etter noe tid. Etter hvert som inflasjonen øker svekkes også kronekursen, ettersom de nominelle rentene i denne beregningen er forutsatt uendret. Dette bidrar i sin tur til å forsterke inflasjonsimpulsene fra den økte lønnsveksten. En svekket krone bidrar også til å dempe nedgangen i lønnsomheten i konkurranseutsatte virksomheter, noe som også forlenger virkningen av ledighetsnedgangen.

I følge stiliserte beregninger av denne typen, vil de inflatoriske virkningene som settes i gang vare over meget lang tid. Det tar om lag 10 år før virkningene på lønnsveksten er halvert, mens inflasjonsøkningen er enda mer varig.

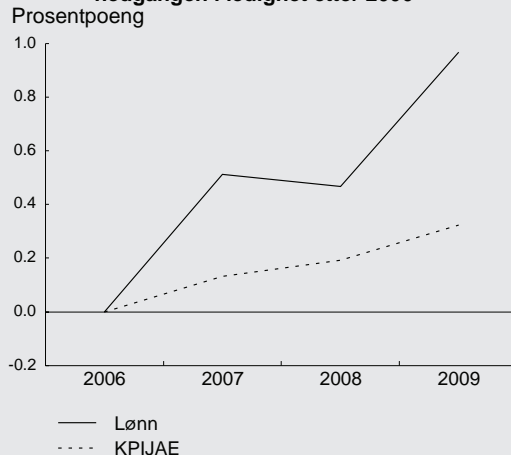
I våre prognoser legger vi til grunn en ytterligere nedgang slik at ledigheten blir 3 prosent i 2007 og 2008, før den synker ytterligere noe i 2009. Vi har gjort en siste beregning som viser bidraget til lønnsvekst og inflasjon fra utviklingen i arbeidsledigheten etter 2006. Som vist i figur 3, vil ledighetsnedgangen etter 2006 bidra med om lag 0,5 prosentpoeng høyere lønnsvekst i 2007 og 2008, og 1 prosentpoeng høyere lønnsvekst i 2009.

Figur 2. Bidrag til lønns- og prisvekst fra ledighetsnedgangen fra 2005 til 2006-nivå Prosentpoeng

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Bidrag til lønns- og prisvekst fra nedgangen i ledighet etter 2006 Prosentpoeng

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

le eksportvarer økt med hele 15 prosent regnet som årlig rate, og produktivitetsveksten har også vært høy.

I tillegg til at inntektene til bedriftene er viktige, er utviklingen i arbeidsmarkedet også av betydning for lønnsveksten. Den kraftige nedgangen i ledigheten det siste året vil bidra til å øke lønnsveksten neste år. I en egen beregning viser vi betydningen av ledighetsnedgangen for lønnsveksten. På lang sikt påvirker ledighetsnivået kun lønnsnivået i våre modeller, og ikke lønnsveksten, men etter en ledighetsnedgang tar det normalt lang tid før lønningene har tilpasset seg det nye nivået. Ledighetsnedgangen fra 2005 til 2006 vil ifølge beregningen øke lønnsveksten i 2007 med 1,0 prosentpoeng.

Økt arbeidsinnvandring har lagt en begrensning på lønnsveksten, og dette vil antakelig også gjelde framover. Siden arbeidsinnvandrerne har et lavere lønnsnivå enn øvrige arbeidstakere, vil dette i seg selv redusere det gjennomsnittlige lønnsnivået. I tillegg kan økt konkurranse i arbeidsmarkedet begrense lønnsveksten generelt. Vi legger til grunn at våre modeller i hovedsak fanger opp dette gjennom at ledigheten i så fall har blitt høyere enn den ellers ville vært. Vi antar således at betydningen av ledigheten er som før.

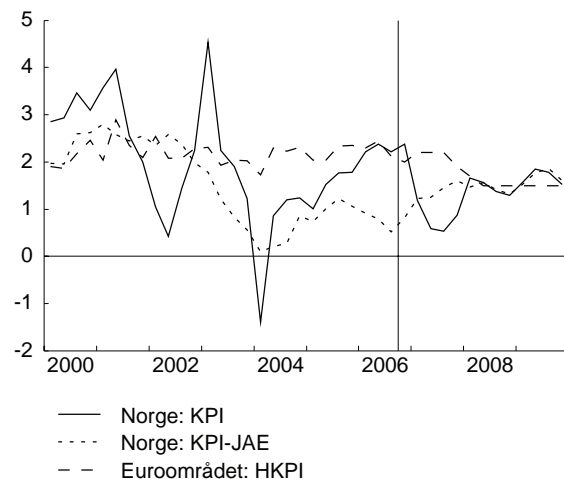
Både inntektsutviklingen i bedriftene og bedringen i arbeidsmarkedet er sterkere enn vi antok i vår forrige konjunkturrapport, og det ser nå ut til at lønnsveksten fra 2006 til 2007 vil bli klart høyere enn det den har vært de siste årene, og mer på linje med i høykonjunktoren rundt årtusenskiftet. I 2007 forventer vi at veksten i lønn per normalårsverk blir 5,3 prosent. Dette anslaget er oppjustert med 0,3 prosentpoeng i forhold til vår rapport i september

Ledighetsnedgangen fra 2005 til 2006 vil fortsette å gi positive bidrag til lønnsveksten ut prognoseperioden, anslagsvis 1,0 prosentpoeng i 2008 og 0,7 prosentpoeng i 2009. Den økonomiske avmatningen internasjonalt vil imidlertid svekke lønnsomheten i industribedriftene. Verdensmarkedsprisene på norske eksportprodukter svinger kraftig med internasjonale konjunkturer. I tillegg tror vi krona kommer til å styrke seg i løpet av 2008. Dette bidrar til å trekke lønnsveksten ned. I 2008 anslår vi en lønnsvekst på 4,1 prosent, økende til 4,8 prosent i 2009, da en ny oppgang forsterker presset i arbeidsmarkedet. Sammenholdt med en prisstigning på om lag 1,5 prosent, vil reallønnsveksten være høy i disse årene.

Inflasjonen fortsatt lav

Etter å ha trosset høykonjunktur og høye energipriser i ett års tid har den underliggende prisveksten nå så smått begynt å øke. Inflasjonen målt ved konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) har i mer enn fire år ligget under målet på 2,5 prosent. I august i år var 12-månedersveksten i KPI-JAE kommet ned i 0,4 prosent. Deretter har den

Konsumprisindeksen
Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

underliggende prisstigningen tatt seg noe opp, og i november var indeksen 0,8 prosent høyere enn ett år tidligere. Høye energipriser og avgiftsøkninger fra nyttår har bidratt til at KPI-veksten i hele år har vært klart høyere, og i november var 12-månedersveksten 2,6 prosent. Prisivirkningen av de reelle avgiftsendringene i år kan anslås til et kvart prosentpoeng.

Den lave veksten i KPI-JAE de fire siste årene, kan delvis føres tilbake til lav prisvekst på importerte konsumvarer. Sterkere krone, økt import fra lavkostland og lav internasjonal prisvekst er faktorer bak dette. Prisveksten for norskproduserte varer og tjenester har imidlertid også vært lav, så lenge en holder energivarer og reelle avgiftsendringer utenfor. Prisene på slike norskproduserte varer lå i november 1,1 prosent høyere enn samme måned i fjor, når vi ser bort fra jordbruks- og fiskevarer, som bare så vidt lå høyere i pris enn 12 måneder tidligere. Husleiene lå 2,3 prosent høyere, mens prisindeksen for øvrige tjenester lå 1,2 prosent høyere. Lav vekst i lønnskostnader per time samt høy vekst i produktiviteten, særlig innen varehandelen, har bidratt til den lave inflasjonen.

Tendensene til økt inflasjon i de tre siste månedene kan i hovedsak føres tilbake til utviklingen for varegruppene og i liten grad til tjenester. Timelønnskostnadene øker nå noe mer enn tidligere, og framover må en vente at den høye produktivitetsveksten reduseres. Økte lønnskostnader per produsert enhet sammen med økte renter, som hever husleiene og kostnadene i varehandelen, bidrar til høyere prisvekst. Utviklingen i kronkursen, med en markert svekkelse fra i sommer som først stoppet opp i slutten av oktober, kan også forventes å trekke inflasjonen opp en stund framover. I motsatt retning trekker imidlertid reduserte energipriser. Litt framover i tid kan vi også vente negative prisstigningsimpulser fra en noe sterkere krone. Vi antar imidlertid også at de negative

inflasjonsimpulsene fra utlandet i form av reduserte gjennomsnittspriser på ferdigvarer, regnet i utenlandsk valuta, vil reduseres.

Som årsgjennomsnitt anslår vi veksten i KPI-JAE til 0,8 prosent i år, litt lavere enn i fjor. Ved kommende årsskifte forsvinner den direkte inflasjonsdempende effekten av de reduserte maksimalsatsene for foreldrebetaling i barnehager, noe som vil bidra til å trekke inflasjonstakten opp med om lag 0,2 prosentpoeng. Samlet sett kan dermed den underliggende inflasjonen målt ved KPI-JAE komme til å stige og ganske raskt bli liggende forholdsvis stabilt rundt 1,5 prosent.

KPI-veksten hittil i år har svingt mellom 1,8 prosent i januar og 1,9 prosent i august til 2,7 prosent i april og oktober. Varierende prisimpulser fra energivarene har bidratt vesentlig til disse svingningene. Elektrisitetssprisen har i år hatt to runder med markert økning; i februar og mars og i august og september. I etterkant av begge oppgangene har det vært markert prisnedgang. Det ligger an til en ytterligere klar prisnedgang fra november til desember. Prisene til husholdningene speiler med et visst tidsetterslep utviklingen i spotmarkedet for kraft. Denne utviklingen har igjen vært styrt av nedbør og temperaturforhold, oljeprisen samt prisen på CO₂-kvoter. Som årsgjennomsnitt ligger elektrisitetssprisen an til å øke med rundt 27 prosent i år, men ventes å falle med om lag 13 prosent neste år. Den gjennomsnittlige KPI-veksten i år vil trolig bli 2,3 prosent. Økt moms på matvarer fra nyttår vil gi en positiv prisstigningsimpuls, men den totale prisveksten neste år ventes likevel å falle til 0,8 prosent.

Vi legger til grunn at det ikke blir gjort reelle avgiftsendringer i 2008 og 2009. KPI og KPI-JAE må da forventes å utvikle seg mer parallelt. I 2008 vil reduserte oljepriser målt i norske kroner og økte elektrisitetsspriser om lag motvirke hverandre, mens vi for 2009 legger til grunn at de vil utvikle seg ganske likt. En sterkere krone vil bidra til at konsumprisveksten blir liggende under to prosent.

Lavere overskudd i utenrikshandelen?

Foreløpige tall fra utenriksregnskapet for årets 3. kvartal viser et overskudd på driftsbalansen på over 92 milliarder kroner. Det er opp 4 milliarder kroner fra foregående kvartal, og en økning på 16 milliarder fra 3. kvartal året før. Overskuddet på handelen med varer og tjenester er redusert med 9 milliarder kroner fra 2. til 3. kvartal i år, og endte på vel 86 milliarder kroner. Samme kvartal i 2005 viste et overskudd på 76 milliarder. Rente- og stønadsbalansen viser for 3. kvartal et overskudd på 6 milliarder kroner, en styrking på 15 milliarder kroner i forhold til i 2. kvartal. I forhold til 3. kvartal i fjor er styrkingen på 5 milliarder kroner. Overskuddet på rente- og stønadsbalansen sørger for at overskuddet på driftsbalansen øker fra forrige kvartal til tross for et redusert handelsoverskudd.

Reduksjonen i handelsoverskuddet kan i hovedsak tilskrives en to prosents økning i tjenesteimporten, hvorav reisetrafikk står for det meste av økningen. En reduksjon i eksportvolumet av olje og gass bidro også til nedgangen. Bedringen av rente- og stønadsbalansen skyldes mest redusert aksjeutbytte til utlandet, men også økte renteinntekter og overføringer fra utlandet.

Ny informasjon og tallrevisjoner har forandret tall i utenriksregnskapet for tidligere år. Endringene er små for årene 2005 og 2006, med unntak av verdien av tjenesteimporten, som reduserer overskuddet på tjenestebalansen med fra en til fire milliarder kroner i kvartalet. Rente- og stønadsbalansen er også justert med opp til et par milliarder kroner i kvartalet i utlandets favør. Overskuddet på driftsbalansen er derfor justert ned til 300 milliarder kroner i 2005, og ned med vel 11 milliarder kroner i første halvår i år.

Økt importvolum og voksende importpriser har bidratt mest til at eksportoverskuddet har falt gjennom 2006. Med balanse i tjenestehandelen vil handelsoverskuddet bli nær 98 milliarder kroner i fjerde kvartal. Dermed kan overskuddet i handelen med varer og tjenester krype over 400 milliarder for hele 2006. Men et underskudd på rente- og stønadsbalansen både i 4. kvartal og for året som helhet ventes å bringe årets overskudd på driftsbalansen ned mot 367 milliarder kroner.

Utenriksregnskapet vil fortsette å vise høye overskudd i årene som kommer. Men vi venter ikke en fortsettelse av den sterke veksten i overskuddet vi har sett de senere årene. En forventet svakere internasjonal økonomi fører til redusert vekst i etterspørselen etter norske eksportvarer, mens veksten i importen holder seg. I tillegg ventes prisene på eksportvarer å falle mer enn prisene på importvarer. En antatt reduksjon av oljeprisen i dollar gjennom 2007 ned til 50 dollar fatet, og en ventet lavere verdi på dollar mot norske kroner vil kunne redusere oljeprisen med opptil en fjerdedel mot slutten av prognoseperioden sammenliknet med dagens nivå. Det vil bidra mye til å redusere overskuddet på handelsbalansen med utlandet i 2008 og 2009. Nedgangen vil motsvares noe av forventede store overskudd på rente- og stønadsbalansen. Vi legger til grunn at overskuddet på driftsbalansen vil bli over 400 mrd. i 2007, og deretter gradvis avta ut prognoseperioden.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2004-priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert						
	2004	2005	05.1	05.2	05.3	05.4	06.1	06.2	06.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	785 950	811 537	198 662	203 726	204 787	203 871	207 742	210 692	212 246
Konsum i husholdninger	754 220	777 977	190 496	195 423	196 296	195 257	198 986	201 881	203 347
Varekonsum	394 424	404 919	99 464	102 091	102 331	101 187	103 733	104 692	105 910
Tjenestekonsum	339 659	348 450	85 577	86 727	87 503	88 370	88 196	89 627	89 783
Husholdningenes kjøp i utlandet	41 275	46 583	10 890	12 030	11 842	11 498	12 312	13 181	13 327
Utlendingers kjøp i Norge	-21 138	-21 974	-5 435	-5 424	-5 380	-5 797	-5 255	-5 619	-5 674
Konsum i ideelle organisasjoner	31 730	33 560	8 166	8 303	8 491	8 614	8 756	8 811	8 900
Konsum i offentlig forvaltning	373 295	380 172	94 637	95 252	94 997	95 303	95 999	96 238	96 152
Konsum i statsforvaltningen	197 362	200 611	50 191	50 194	50 060	50 172	50 058	50 105	49 597
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	167 112	172 765	43 163	43 181	43 163	43 265	43 783	43 834	43 294
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	30 252	27 847	7 027	7 013	6 898	6 907	6 275	6 271	6 302
Konsum i kommuneforvaltningen	175 934	179 562	44 447	45 058	44 937	45 131	45 941	46 133	46 555
Bruttoinvestering i fast realkapital	314 239	349 464	81 641	85 340	85 704	96 525	89 352	94 919	94 968
Utvinning og rørtransport	71 285	85 021	19 457	21 537	20 507	23 501	20 366	21 396	23 188
Tjenester tilknyttet utvinning	2 813	-1 832	53	-2 851	922	44	-34	-24	233
Utenriks sjøfart	10 100	15 030	3 406	4 507	2 096	5 021	4 726	4 313	4 954
Fastlands-Norge	230 041	251 245	58 725	62 148	62 180	67 959	64 294	69 234	66 593
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	179 393	200 805	47 353	49 689	50 219	53 417	52 743	53 537	54 701
Næringer	108 971	120 177	27 793	29 817	29 944	32 523	31 663	32 263	33 277
Industri og bergverk	20 866	23 431	4 848	5 498	5 599	7 342	6 115	6 409	7 746
Annen vareproduksjon	19 038	20 182	4 660	5 340	5 431	4 781	5 170	5 450	5 474
Tjenester	69 067	76 565	18 284	18 979	18 913	20 400	20 378	20 404	20 057
Boliger (husholdninger)	70 422	80 628	19 560	19 873	20 275	20 894	21 080	21 274	21 424
Offentlig forvaltning	50 648	50 440	11 372	12 458	11 961	14 542	11 551	15 697	11 892
Lagerendring og statistiske awik	33 671	46 534	12 304	8 396	16 576	11 552	17 031	14 053	19 733
Bruttoinvestering i alt	347 910	395 998	93 945	93 736	102 281	108 076	106 383	108 971	114 702
Innenlandsk sluttanvendelse	1 507 155	1 587 708	387 245	392 715	402 064	407 251	410 124	415 902	423 100
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1 389 286	1 442 955	352 024	361 126	361 964	367 134	368 035	376 164	374 991
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	423 943	430 613	106 009	107 710	106 958	109 845	107 550	111 935	108 044
Eksport i alt	732 669	737 002	180 301	186 510	185 481	185 027	184 139	185 824	184 963
Tradisjonelle varer	209 835	220 746	54 400	53 418	55 707	57 010	56 950	57 930	58 716
Råolje og naturgass	337 274	320 559	80 478	81 869	80 527	78 359	78 337	75 655	75 748
Skip, plattformer og fly	9 696	10 340	954	5 185	3 183	1 018	1 143	1 756	2 413
Tjenester	175 864	185 357	44 469	46 038	46 065	48 639	47 709	50 483	48 086
Samlet sluttanvendelse	2 239 824	2 324 709	567 545	579 225	587 546	592 278	594 263	601 726	608 063
Import i alt	496 783	539 390	127 069	133 599	137 205	141 617	140 628	146 018	146 547
Tradisjonelle varer	323 346	349 862	82 771	86 213	90 141	90 450	93 253	94 411	95 465
Råolje og naturgass	1 905	2 953	665	503	520	1 305	424	194	159
Skip, plattformer og fly	13 128	10 445	2 112	2 623	2 674	3 036	2 708	4 638	3 068
Tjenester	158 404	176 130	41 521	44 259	43 870	46 826	44 243	46 774	47 855
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	1 743 041	1 785 319	440 476	445 626	450 341	450 661	453 636	455 708	461 516
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	1 355 314	1 411 476	346 611	350 492	355 194	359 614	362 709	366 582	369 840
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	387 727	373 843	93 865	95 134	95 147	91 047	90 927	89 126	91 676
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 155 106	1 204 271	295 709	299 015	303 003	306 813	309 942	312 923	315 512
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	890 598	935 802	228 106	232 176	235 891	239 850	242 218	244 968	247 836
Industri og bergverk	162 580	166 115	40 605	41 653	41 577	42 193	42 671	42 930	43 085
Annen vareproduksjon	129 944	141 617	34 525	35 476	35 475	36 341	36 300	35 912	35 805
Tjenester inkl. bolig tjenester	598 074	628 070	152 976	155 046	158 839	161 316	163 247	166 127	168 946
Offentlig forvaltning	264 508	268 469	67 603	66 840	67 112	66 964	67 725	67 955	67 676
Korreksjonsposter	200 208	207 205	50 902	51 476	52 191	52 801	52 767	53 659	54 327

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2004-priser. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert						
	2004	2005	05.1	05.2	05.3	05.4	06.1	06.2	06.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	5,6	3,3	0,2	2,5	0,5	-0,4	1,9	1,4	0,7
Konsum i husholdninger	5,5	3,1	0,1	2,6	0,4	-0,5	1,9	1,5	0,7
Varekonsum	5,1	2,7	-0,4	2,6	0,2	-1,1	2,5	0,9	1,2
Tjenestekonsum	5,1	2,6	0,2	1,3	0,9	1,0	-0,2	1,6	0,2
Husholdningenes kjøp i utlandet	17,4	12,9	5,8	10,5	-1,6	-2,9	7,1	7,1	1,1
Utlendingers kjøp i Norge	10,7	4,0	1,4	-0,2	-0,8	7,8	-9,4	6,9	1,0
Konsum i ideelle organisasjoner	6,6	5,8	1,1	1,7	2,3	1,4	1,7	0,6	1,0
Konsum i offentlig forvaltning	1,5	1,8	0,7	0,6	-0,3	0,3	0,7	0,2	-0,1
Konsum i statsforvaltningen	2,3	1,6	1,4	0,0	-0,3	0,2	-0,2	0,1	-1,0
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,0	3,4	3,0	0,0	0,0	0,2	1,2	0,1	-1,2
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,5	-7,9	-7,6	-0,2	-1,6	0,1	-9,1	-0,1	0,5
Konsum i kommuneforvaltningen	0,6	2,1	-0,2	1,4	-0,3	0,4	1,8	0,4	0,9
Bruttoinvestering i fast realkapital	10,2	11,2	-7,2	4,5	0,4	12,6	-7,4	6,2	0,1
Utvinning og rørrtransport	10,2	19,3	2,7	10,7	-4,8	14,6	-13,3	5,1	8,4
Tjenester tilknyttet utvinning	635,0	-165,1	-98,0	..	..	-95,2	..	..	..
Utenriks sjøfart	4,6	48,8	-30,2	32,3	-53,5	139,5	-5,9	-8,7	14,9
Fastlands-Norge	9,3	9,2	-4,4	5,8	0,1	9,3	-5,4	7,7	-3,8
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	11,3	11,9	0,0	4,9	1,1	6,4	-1,3	1,5	2,2
Næringer	8,4	10,3	-1,2	7,3	0,4	8,6	-2,6	1,9	3,1
Industri og bergverk	11,9	12,3	-6,3	13,4	1,8	31,1	-16,7	4,8	20,9
Annen vareproduksjon	-1,1	6,0	1,4	14,6	1,7	-12,0	8,1	5,4	0,4
Tjenester	10,2	10,9	-0,5	3,8	-0,3	7,9	-0,1	0,1	-1,7
Boliger (husholdninger)	16,3	14,5	1,8	1,6	2,0	3,1	0,9	0,9	0,7
Offentlig forvaltning	2,5	-0,4	-19,2	9,6	-4,0	21,6	-20,6	35,9	-24,2
Lagerendring og statistiske awik	138,3	38,2	51,9	-31,8	97,4	-30,3	47,4	-17,5	40,4
Bruttoinvestering i alt	16,2	13,8	-2,2	-0,2	9,1	5,7	-1,6	2,4	5,3
Innenlandsk sluttanvendelse	6,7	5,3	-0,3	1,4	2,4	1,3	0,7	1,4	1,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	5,0	3,9	-0,5	2,6	0,2	1,4	0,2	2,2	-0,3
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	1,6	1,6	-1,9	1,6	-0,7	2,7	-2,1	4,1	-3,5
Eksport i alt	1,1	0,6	0,0	3,4	-0,6	-0,2	-0,5	0,9	-0,5
Tradisjonelle varer	3,4	5,2	-0,6	-1,8	4,3	2,3	-0,1	1,7	1,4
Råolje og naturgass	-0,5	-5,0	0,7	1,7	-1,6	-2,7	0,0	-3,4	0,1
Skip, plattformer og fly	-38,2	6,6	-29,1	443,7	-38,6	-68,0	12,3	53,5	37,5
Tjenester	5,0	5,4	0,3	3,5	0,1	5,6	-1,9	5,8	-4,7
Samlet sluttanvendelse	4,9	3,8	-0,2	2,1	1,4	0,8	0,3	1,3	1,1
Import i alt	8,8	8,6	-2,0	5,1	2,7	3,2	-0,7	3,8	0,4
Tradisjonelle varer	10,9	8,2	0,3	4,2	4,6	0,3	3,1	1,2	1,1
Råolje og naturgass	-13,7	55,0	3,1	-24,2	3,2	151,1	-67,5	-54,1	-18,3
Skip, plattformer og fly	26,4	-20,4	-49,0	24,2	2,0	13,5	-10,8	71,3	-33,9
Tjenester	3,8	11,2	-1,8	6,6	-0,9	6,7	-5,5	5,7	2,3
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	3,9	2,4	0,3	1,2	1,1	0,1	0,7	0,5	1,3
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	4,4	4,1	0,5	1,1	1,3	1,2	0,9	1,1	0,9
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	1,7	-3,6	-0,4	1,4	0,0	-4,3	-0,1	-2,0	2,9
Fastlands-Norge (basisverdi)	3,6	4,3	0,7	1,1	1,3	1,3	1,0	1,0	0,8
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	4,4	5,1	0,4	1,8	1,6	1,7	1,0	1,1	1,2
Industri og bergverk	5,7	2,2	-2,1	2,6	-0,2	1,5	1,1	0,6	0,4
Annen vareproduksjon	2,0	9,0	4,4	2,8	0,0	2,4	-0,1	-1,1	-0,3
Tjenester inkl. boligjenester	4,5	5,0	0,3	1,4	2,4	1,6	1,2	1,8	1,7
Offentlig forvaltning	1,1	1,5	1,4	-1,1	0,4	-0,2	1,1	0,3	-0,4
Korreksjonsposter	9,1	3,5	-0,3	1,1	1,4	1,2	-0,1	1,7	1,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2004=100

	Ujustert		Sesongjustert						
	2004	2005	05.1	05.2	05.3	05.4	06.1	06.2	06.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	100,0	101,1	100,3	100,7	101,5	101,8	102,0	103,1	103,4
Konsum i offentlig forvaltning	100,0	102,7	101,9	102,2	103,2	103,7	105,0	106,7	108,1
Bruttoinvestering i fast kapital	100,0	102,7	100,7	103,1	103,2	103,8	103,0	106,0	107,8
Fastlands-Norge	100,0	101,9	101,1	102,0	101,4	103,3	103,0	104,9	105,6
Innenlandsk sluttanvendelse	100,0	102,1	99,3	103,0	103,2	102,1	102,7	105,3	106,0
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	100,0	101,7	100,9	101,3	101,9	102,6	102,9	104,3	105,0
Eksport i alt	100,0	117,4	110,7	112,1	119,0	127,5	135,8	133,3	132,9
Tradisjonelle varer	100,0	104,0	101,2	102,6	104,9	106,8	111,4	115,7	117,9
Samlet sluttanvendelse	100,0	106,9	102,9	105,9	108,2	110,0	113,0	114,0	114,2
Import i alt	100,0	101,3	101,2	100,9	100,8	102,2	102,9	102,3	103,8
Tradisjonelle varer	100,0	100,4	100,4	100,4	99,8	100,8	102,9	102,4	104,3
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	100,0	108,6	103,4	107,5	110,4	112,5	116,1	117,7	117,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	100,0	102,2	99,9	103,1	102,5	103,0	104,3	105,9	106,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert						
	2004	2005	05.1	05.2	05.3	05.4	06.1	06.2	06.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,7	1,1	-0,4	0,4	0,7	0,3	0,1	1,1	0,3
Konsum i offentlig forvaltning	2,6	2,7	0,5	0,3	1,1	0,4	1,3	1,6	1,3
Bruttoinvestering i fast kapital	3,3	2,7	-1,5	2,4	0,0	0,6	-0,7	2,9	1,6
Fastlands-Norge	3,9	1,9	-1,1	0,8	-0,6	1,9	-0,3	1,9	0,6
Innenlandsk sluttanvendelse	1,8	2,1	-1,9	3,7	0,1	-1,1	0,6	2,6	0,6
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	1,7	1,7	-0,2	0,4	0,6	0,6	0,4	1,4	0,6
Eksport i alt	12,9	17,4	3,4	1,2	6,2	7,2	6,5	-1,8	-0,3
Tradisjonelle varer	8,5	4,0	-0,3	1,4	2,3	1,7	4,3	3,8	1,9
Samlet sluttanvendelse	5,2	6,9	-0,2	2,9	2,1	1,7	2,7	0,9	0,2
Import i alt	4,8	1,3	-0,3	-0,3	-0,1	1,4	0,7	-0,6	1,4
Tradisjonelle varer	4,0	0,4	-0,2	0,0	-0,5	1,0	2,0	-0,4	1,8
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	5,3	8,6	-0,1	3,9	2,8	1,9	3,2	1,4	-0,2
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	1,8	2,2	-1,4	3,2	-0,6	0,5	1,3	1,5	0,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.